

Årsrapport

2019

OECDs RETNINGSLINJER
FOR FLERNASJONALE
SELSKAPER

NORGES KONTAKTPUNKT
FOR ANSVARLIG
NÆRINGS LIV

Innhold

Forord	4
Hva er OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper?	6
Kontaktpunktet – hva og hvem?	10

1

Fremme OECDs retningslinjer og gi veiledning i disse	12
– En forutsetning for lønnsomhet	14
Kurser bedrifter for en ansvarlig fremtid	20
Fagsamling for statlige eide selskaper	22
Kontaktpunktets dialogmøte: alle må spille på lag	24

2

Behandling av klagesaker	30
Kontaktpunktet – en usynlig ressurs?	32
Klagesaker	34

3

Samarbeid internasjonalt med OECD sentralt og med andre OECD-kontaktpunkt	36
Relevant for fremtiden	38
Nordisk-baltiske kontaktpunkt trapper opp innsats for ansvarlig næringsliv	40
Regnskap 2019	46

Utgitt av:
Kontaktpunktet for ansvarlig næringsliv

Kontakt oss:
oecdncp@mfa.no

Kontaktpunktet for ansvarlig næringsliv
Postboks 8114 Dep
N-0032 Oslo, Norge
www.ansvarlignæringsliv.no

Offentlige institusjoner kan bestille flere eksemplarer fra:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
Internett: www.publikasjoner.dep.no

Publikasjonskode: E-993 B
Design: Anagram Design as
Foto side 10, 15, 24, 25, 33: Fredrik Naumann/Felix Features
Foto omslag: Jonathan Nackstrand / AFP / NTB scanpix
Trykk: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
03/2020 – Opplag 300

Leder har ordet

I 2020 fyller kontaktpunktordningen 20 år. Det må feires og markeres, men hvor langt er vi egentlig kommet?

Vi lever i en tid hvor forventningene til at næringslivet skal ta ansvar for sin innvirkning på mennesker, samfunn og miljø, har blitt sterke. Utviklingen har skutt fart i løpet av det siste tiåret. OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper og FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter står sentralt i denne utviklingen. Erkjennelsen av at bærekraftsmålene ikke kan nås uten at næringslivet respekterer menneskerettighetene og opptre ansvarlig, følger med.

Vår undersøkelse foretatt i 2019 om status når det gjelder implementeringen av OECDs retningslinjer i norske virksomheter viser imidlertid at det er langt igjen. Det er svak kunnskap om OECDs retningslinjer ute i næringslivet og det kan stilles spørsmål ved hvor dypt arbeidet med aktsomhetsvurderinger stikker. Men det er mye positivt på gang.

I den nye eierskapsmeldingen fra 2019 gir regjeringen klart uttrykk for at de statseide selskapene skal være ledende i arbeidet med ansvarlig virksomhet, og at ansvarlighet er en forutsetning for høyest mulig avkastning *over tid*. Det er helt avgjørende at staten som eier nå går foran og viser vei. FNs arbeidsgruppe for næringsliv og menneskerettigheter forventer også at staten som eier «lead by example».

I mange land bygges ny, bindende lovgivning på OECDs retningslinjer og FNs veiledende prinsipper. I EU er det samme i ferd med å skje. Forslaget fra

Etikkinformasjonsutvalget om en ny lov om åpenhet om leverandørkjeder, kunnskapsplikt og aktsomhetsvurderinger gjør det samme. At OECDs retningslinjer og FNs veiledende prinsipper finner veien inn i bindende lovgivning er en viktig og nødvendig utvikling som vil styrke gjennomslaget til forventningene om at næringslivet skal opptre ansvarlig.

De nasjonale kontaktpunktene har spilt – og spiller – en viktig rolle i arbeidet med å fremme OECDs retningslinjer. Det norske kontaktpunktet har i alle år jobbet aktivt for at retningslinjene skal få stadig sterkere gjennomslag. Men selv om mye er oppnådd, gjenstår det også mye. Årsrapporten viser at det norske kontaktpunktet har hatt stor aktivitet i 2019, og vi planlegger minst like stor aktivitet i 2020. Men vi kan bare lykkes dersom dette arbeidet skjer i samarbeid og samspill med andre. Det er fortsatt nødvendig med en kraftig innsats fra regjeringen, partene i arbeidslivet og sivilsamfunn.

I dag finnes det nasjonale kontaktpunkt i 49 land. Kontaktpunktene er også klageordninger. Gjennom de 20 årene ordningen har eksistert, har de nasjonale kontaktpunktene behandlet mer enn 500 saker. Klageordningen er unik og har gitt noen bemerkelsesverdige resultater.

I saken om rettighetene til de tidligere ansatte i det kongolesiske Heineken-selskapet Bralima, fikk det nederlandske kontaktpunktet fremforhandlet

en avtale som ga de tidligere ansatte omfattende erstatning. I saken om arbeidsforholdene på anleggene til fotball-VM i Qatar i 2022, fikk det sveitsiske kontaktpunktet FIFA til forhandlingsbordet og det ble inngått en avtale. Denne forplikter FIFA blant annet til å respektere menneskerettighetene og til å etablere klageordninger med muligheter for arbeidere til å søke erstatning for krenkelser. På miljøområdet skjer det en viktig utvikling. I 2019 avsluttet det nederlandske kontaktpunktet en klagesak mot storbanken ING hvor det ble lagt til grunn at banken måtte sette konkrete klimamål for sin portefølje, i tråd med målene i Parisavtalen. ING var enig i det.

I 2013 behandlet det norske kontaktpunktet en klage mot NBIM – forvalteren av Statens pensjonsfond utland (Oljefondet) – hvor det ble fastslått at OECDs retningslinjer, herunder plikten til å gjøre aktsomhetsvurderinger, gjelder for investeringer også i selskaper der man kun har en liten minoritetspost. Dette antar vi har bidratt til en mer ansvarlig forvaltning av fondet og saken ga dessuten startskuddet for et arbeid i OECD for å utarbeide veiledningsdokumenter for finanssektoren. Det norske kontaktpunktet har for øvrig behandlet klager mot norske virksomheter om miljø, urfolksrettigheter og arbeidstakerrettigheter.

Kontaktpunktet er i dag en veletablert ordning med et betydelig potensial. Selv om ny lovgivning kommer

på plass vil OECDs retningslinjer og muligheten til å bringe klager på selskapers manglende etterlevelse inn for kontaktpunktet, være et sentralt virkemiddel for å oppnå et stadig mer ansvarlig næringsliv. Kontaktpunktets arbeid med en klagesak vil være basert på dialog og mekling. Hovedsiktemålet vil være å finne en løsning som setter selskapet i stand til å håndtere risikoer for krenkelser i fremtiden. Har det skjedd en krenkelse kan ikke Kontaktpunktet pålegge selskapet å betale erstatning – Kontaktpunktet må nøye seg med å uttale at det burde vært gjort. Spørsmålet om å styrke Kontaktpunktets sanksjonsmuligheter bør vurderes i forbindelse med ny lovgivning om ansvarlig næringsliv.

Det er mye å gripe fatt i. En forutsetning for å lykkes er at retningslinjene og kontaktpunktordningen blir enda bedre kjent. Vi håper at våre markeringer i anledning 20-årsjubileet vil bidra til det.

Frode Elgesem
leder

Hva er OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper?

OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper er de eneste multilateralt vedtatte og omfattende retningslinjene for ansvarlig næringsvirksomhet som 49 regjeringer har forpliktet seg til å fremme.

Retningslinjene er anbefalinger fra OECD-landene for å fremme ansvarlig næringsvirksomhet i alle sektorer. Et hovedmål med OECDs retningslinjer er at næringslivet skal bidra til bærekraftig utvikling. Retningslinjene har tydelige forventninger til næringslivets aktsomhet på områder som menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, miljø, anti-korrupsjon og åpenhet. Samlet sett dekker retningslinjene alle de viktige områdene som et ansvarlig næringsliv må jobbe med. Et sentralt element i OECDs retningslinjer er forventninger om at selskapene gjør aktsomhetsvurderinger for å unngå skade på mennesker, samfunn og miljø.

Retningslinjene støttes av en unik implementeringsmekanisme av nasjonale kontaktpunkter. De nasjonale

kontaktpunktene er etablert av tilsluttede regjeringer for å gjøre retningslinjene kjent og for å etablere en klageordning. Klageordningen sikrer at bekymrede interessenter har et sted å henvende seg. Kontaktpunktet legger til rette for dialog og mekling for å løse saker.

Ifølge OECDs retningslinjer skal bedrifter bidra til å:

Respekttere menneskerettigheter

Bevare miljøet

Ivareta arbeidstakerrettigheter

Unngå korrupsjon

I tillegg har Retningslinjene kapitler om åpenhet, rapportering, forbrukerinteresser, vitenskap og teknologi, konkurranse og beskatning.

49 land med nasjonale kontaktpunkt

Land med kontaktpunkt:

Argentina	Danmark	Israel	Marokko	Sør-Korea
Australia	Egypt	Italia	Nederland	Spania
Østerrike	Estland	Japan	New Zealand	Sverige
Belgia	Finland	Jordan	Norge	Sveits
Brasil	Frankrike	Kazakhstan	Peru	Tunisia
Canada	Tyskland	Kroatia	Polen	Tyrkia
Chile	Hellas	Latvia	Portugal	Storbritannia
Colombia	Ungarn	Litauen	Romania	Ukraina
Costa Rica	Island	Luxembourg	Slovakia	USA
Tsjekkia	Irland	Mexico	Slovenia	

Observatørland:

India
Kina
Russland

Kontaktpunktene møtes jevnlig hos OECD i Paris.

Kontaktpunktordningen ble etablert i 2000 og markerer 20-års jubileum i 2020.

Totalt 500 saker har blitt klaget inn til kontaktpunktene, relatert til selskapers aktiviteter i mer enn 100 land og områder.

De fleste sakene har omhandlet menneskerettigheter, overordnede retningslinjer og sysselsetting og forholdet mellom partene i arbeidslivet. I 2019 ble den første klagesaken relatert til klimaspørsmål og Parisavtalen sluttbehandlet (*les mer side 35*)

Kartet er kun veiledende og tar ikke stilling til territoriell status eller suverenitet. 49 land har vedtatt å følge OECDs retningslinjer og er dermed forpliktet til å opprette et nasjonalt kontaktpunkt.

Kontaktpunktet – hva og hvem?

Kontaktpunktet for ansvarlig næringsliv er et uavhengig, offentlig ekspertorgan med fire medlemmer. Frode Elgesem ble oppnevnt som ny leder av Kontaktpunktet 1. mars 2019, etter at Ola Mestads periode som leder gikk ut. Kontaktpunktmedlemmene oppnevnes av Utenriksdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet i samarbeid med Arbeids- og sosialdepartementet og Finansdepartementet. De oppnevnes på grunnlag av faglig kompetanse, og er basert på forslag fra arbeidslivets parter og sivilsamfunnet, representert ved NHO, LO og ForUM for utvikling og miljø. Beate Ekeløve-Slydal ble 1. mars valgt inn som nytt medlem nominert fra ForUM.

Kontaktpunktet har et sekretariat med p.t. to faste heltidsansatte rekruttert av Utenriksdepartementet,

og har i 2019 hatt to midlertidige medarbeidere. Sekretariatet er administrativt underlagt Utenriksdepartementet, men har sitt eget budsjett og er faglig uavhengig av regjeringen.

Sekretariatet og medlemmene driver utstrakt informasjonsarbeid og veiledning overfor norske bedrifter og andre interessenter i hvordan de kan oppfylle kravene i OECDs retningslinjer. Sekretariatet forbereder også behandling av enkeltsaker.

Alle OECD-land er forpliktet til å etablere et kontaktpunkt. Organisering av det enkelte kontaktpunkt varierer fra land til land.

Medlemmene

Frode Elgesem
leder,
Lagdommer i Borgarting
Lagmannsrett

Cathrine Dehli
partner Footstep

Gro Granden
spesialrådgiver, LO

Beate Ekeløve-Slydal
politisk rådgiver
i Amnesty International

Ola Mestad
professor dr. juris,
Universitetet i Oslo. Leder
frem til 1. mars 2019

Sekretariatet

Cathrine Halsaa
sekretariatsleder

Bente F. Bakken
seniorrådgiver

Åse Sand
seniorrådgiver

Kontaktpunktet har tre hovedoppgaver:

1.
Fremme
OECDs
retningslinjer

Side 12

2.
Behandling
av klagesaker

Side 30

3.
Samarbeid
internasjonalt
med OECD sentralt
og med andre OECD-
kontaktpunkt

Side 36

1

Fremme OECDs retningslinjer og gi veiledning i disse

En av Kontaktpunktets viktigste oppgaver er å fremme OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper som et effektivt verktøy for å hindre overtramp.

Retningslinjene er nemlig mer enn fine ord. De utgjør et praktisk verktøy som kan hindre at norske bedrifter trår feil i møtet med mennesker, samfunn og miljø i sin internasjonale virksomhet.

Kontaktpunktet driver utstrakt informasjonsarbeid og veileder norske bedrifter og andre interessenter i hvordan de kan oppfylle kravene i OECDs retningslinjer, blant annet gjennom aktsomhetskurs og sektorspesifikke veiledere.

– Det dreier seg ikke om kosmetikk. En strukturert tilnærming til risikobasert aktsomhetsvurdering er helt avgjørende for lønnsomheten.

Roar Haugland, konserndirektør Scatec Solar

– En forutsetning for lønnsomhet

Scatec Solar har egen budsjettpost for aktsomhetsvurdering i alle nye prosjekter. Det er like selvfølgelig som å budsjettere for innkjøp av kabler eller leie av arbeidskraft.

TEKST: Marianne Alfsen, Felix Media.

Scatec Solar bygger og drifter solcelleparker i fremvoksende markeder – land der økonomien vokser raskt og behovet for fornybar energi har skutt i været. Medaljens bakside er at det også er land der politiske og sosiale rammebetingelser kan være krevende.

– Det dreier seg ikke om kosmetikk. En strukturert tilnærming til risikobasert aktsomhetsvurdering er helt avgjørende for lønnsomheten, mener Roar Haugland, konserndirektør, sikkerhets- og bærekraftsansvarlig i det norske gründereventyret, som i 2019 leverte 20 prosjekter i ni land på fire kontinenter.

For ti år siden startet arbeidet med den første solcelleparken, i Sør-Afrika. Det meste var tilsynelatende på stell. Den planlagte solcelleparken påvirket verken miljø eller vannforsyning. Politiske og økonomiske forhold var stabile. Det var bare å gå i gang.

Det de ikke hadde tatt høyde for, var at de gikk inn i et område preget av sosiale utfordringer og stor arbeidsledighet i lokalbefolkningen – der de nær

1000 ansatte ble rekruttert fra. Uten et skikkelig system for aktsomhetsvurderinger på plass, kom utfordringene bardus på og håndteringen ble ad-hoc. Det skjer ikke lenger.

– Dette var vårt første store solprosjekt på et nytt kontinent og i en ny kultur. Vi var ikke godt nok forberedt på oppgaven. Det ble en bratt læringskurve og vi landet på bena. Vi hadde gode lokale partnere og lærte mye, sier Haugland.

Den gode kynismen

Selv for et selskap som har som visjon å bidra til en bedre fremtid, ligger det et element av kynisme i aktsomhetsarbeidet:

– Det dreier seg om lønnsomhet og å begrense risiko, påpeker Haugland.

Det som har endret seg siden oppstarten i Sør-Afrika i 2010, er at risikolisten er blitt lengre. Før dominerte politiske og økonomiske forhold. Nå vektas miljø, menneskerettigheter og et bredere spekter sosiale forhold vel så høyt. Og det ligger større systematikk bak. Selskapets prosjekter finansieres blant annet av Norfund og internasjonale utviklingsbanker. De stiller alle strenge krav til aktsomhet i tråd med standardene til Verdensbankens investeringsbank IFC. Selv om Scatec Solar har bygget et robust system, betyr det ikke at uforutsette utfordringer aldri dukker opp.

– Forskjellen er at vi nå har en metode for å følge dem opp, forteller Haugland. Slik som i Honduras.

Voldelige demonstrasjoner

I 2018 overtok Scatec Solar et prosjekt fra en spansk utvikler i Honduras, et land preget av vold og korrupsjon. Rett før første spadetak viste det seg blant annet at det var utbredt uro i lokalbefolkningen. Særlig i områder som lå utenfor det selskapet vurderte som anleggets nærmiljø. Demonstrasjonene utviklet seg raskt fra fredelige til konfronterende og voldelige. Demonstrantene krevde svar. Det verserte for eksempel historier om at solcelleparken kunne forårsake kreft og at temperaturen i området ville øke ti grader. Andre følte seg forbigått, fordi de sosiale programmene ikke omfattet deres landsby.

– Her kom vi ikke på banen tidlig nok, vi skulle ha gått dypere inn i materien før overtakelsen av prosjektet, innrømmer Haugland.

Ingen skam å snu

Han påpeker at man av og til må trekke i nødbremsen. Selv om det koster.

– I Honduras kunne vi ikke fortsette uten å videreføre dialogen og kartlegge omgivelsene på nytt, påpeker Haugland.

Først satte selskapet inn flere «Community Liason Officers» på bakken og allierte seg med lokale ledere.

De opprettet nøytrale møteplasser og inviterte folk fra lokalsamfunnene rundt prosjektet til dialog. For voldsutøverne, der selskapet hadde startet en rettsprosess, fant de også løsninger. De tilbød forsoningsavtaler og frafalt kravene mot dem som skrev under.

– Vi tilbød dem faktisk også jobb, og flere av dem jobber på anlegget i dag. Ni saker gjenstår, men vi er nå i dialog for å løse dem, sier Haugland.

Kontinuerlig arbeid

– Aktsomhetsvurderinger er ikke noe du gjør én gang, og så er du ferdig med det, fortsetter konserndirektøren.

Da det stod på som verst i Honduras, var ikke Scatec Solar klar over at OECDs kontaktpunkt kan gi råd og bistår med meklings og dialog, selv om det ikke foreligger en klage til behandling.

– Det hadde vært nyttig og ha noen å sparre med, sier Haugland.

Til dem som mener små og mellomstore bedrifter ikke har økonomiske muskler til å gjøre aktsomhetsvurderinger på linje med de store, har Haugland én ting å si:

– Størrelsen har ikke betydning. Alle er tjent med å redusere risikoen.

Regjeringen:

Selskaper skal være ledende i sitt arbeid med ansvarlig virksomhet

Regjeringen la 22. november 2019 frem Melding St. 8 (2019–2020) Statens direkte eierskap i selskaper – Bærekraftig verdiskaping. Den nye eierskapsmeldingen slår fast at målet om høyest mulig avkastning over tid forutsetter at selskapene er bærekraftige og opptrer ansvarlig. Vi har spurt næringsministeren om hva forventningene i den nye eierskapsmeldingen innebærer.

Staten har høyt ambisjonsnivå for selskapenes arbeid med ansvarlig virksomhet. Det forventes at selskapene er ledende i sitt arbeid. Hva innebærer det?

– Forventningene som er stilt i eierskapsmeldingen er prinsipielle og har til hensikt å støtte opp om at selskapene skaper verdier på sikt og at de gjør dette på en ansvarlig måte. Det er naturlig at det er høye forventninger til hvordan selskaper som er eid av staten jobber med ansvarlig virksomhet. Det er flere grunner til det: bl.a. bidrar det til at selskaper har en ansvarlig virksomhet til å styrke tilliten og legitimiteten til selskaper som er eid av staten og det er en forutsetning for verdiskaping på sikt. Vi mener at selskaper som er ledende i dette arbeidet kjenne- tegnes ved at de identifiserer og håndterer vesentlige

risikoområder for de som påvirkes av virksomheten, også innenfor leverandørkjeden. Ledende selskaper forankrer arbeidet i styret og integrerer det i selskapets mål, strategier og retningslinjer. OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper om ansvarlig næringsliv og FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter legges til grunn for arbeidet.

– Dere forventer at selskapene gjennomfører aktsomhetsvurderinger. Hvorfor er dette viktig og hvordan kan selskapene bruke OECDs veileder for dette?

– Aktsomhetsvurderinger er den metoden som både OECD og FN peker på for at selskaper kan identifisere, håndtere, redusere og rapportere om risiko som selskapets virksomhet påfører mennesker, samfunn og miljø. Dette er de samme forholdene som staten som eier er opptatt av og som Norge har forpliktet seg til å fremme. OECD har også gjort et grundig arbeid med å lage en veileder for hvordan selskaper kan gjennomføre slike aktsomhetsvurderinger. Metoden har en risikobasert tilnærming som gjør at den kan benyttes av alle selskaper uavhengig av størrelse og risiko. Det er viktig for staten som eier, som har alle mulige typer selskaper i sin portefølje.

– Et velfungerende og ansvarlig næringsliv er avgjørende for å nå bærekraftmålene. Regjeringen forventer at norske selskaper kjenner til og etterlever OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper og FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter. Det er viktig at selskapene gjennomfører aktsomhetsvurderinger og kan vise hvordan de jobber for å unngå skade på mennesker, samfunn og miljø. Jeg oppfordrer norske virksomheter til å bruke Kontaktpunktet for ansvarlig næringsliv i dette arbeidet.

Ine Eriksen Søreide, utenriksminister

Foto: Asger/Sponge Brekke, FD/UD

Tre viktige budskap om ansvarlig næringsliv i eierskapsmeldingen:

- Norske statseide selskaper skal være ledende i sitt arbeid med ansvarlig virksomhet
- Formålet om høyest mulig avkastning over tid forutsetter at selskapene er bærekraftige og opptrer ansvarlig
- OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv er det mest omfattende settet av retningslinjer for flernasjonale selskaper og omfatter også FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter og ILOs kjernekonvensjoner – og at selskapene må utføre aktsomhetsvurderinger.

*Melding St. 8 (2019–2020)
Statens direkte eierskap i selskaper*

– Bærekraftig verdiskaping

Urfolks rettigheter står sentralt

Utfordringer knyttet til samers rettigheter i vindkraft- og gruveutbygging var tema da Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) og Kontaktpunktet holdt seminar i Karasjok.

Næringsutvikling i urfolksområder reiser flere menneskerettslige spørsmål. Samene som urfolk kan rammes ekstra hardt ved vindkraft- og gruveutbygging, fordi virksomhetene kan svekke naturgrunnlaget for samenes tradisjonelle næringer som reindrift og fiske.

På seminaret diskuterte representanter fra bedrifter og samiske samfunn erfaringer ved konflikt og dialog

om næringsutviklingsprosjekter. Kontaktpunktet og NIM redegjorde for hva slags krav og internasjonale standarder bedrifter bør etterleve for å opptre ansvarlig og respektere urfolks rettigheter. Dette var første gang en nasjonal MR-institusjon og et nasjonalt OECD-kontaktpunkt hadde et felles arrangement i et urfolksområde.

Seminaret diskuterte to konkrete saker, den pågående saken om Nussir-gruven i Kvalsund kommune, og saken som har blitt behandlet i Kontaktpunktet vedrørende Statkraft og SSVABs vindkraftutbygging i Jinjjevaerie sameby i Nord-Sverige.

Anders Eira, Protect Sápmi, Sidsela Nyebak, Statkraft, Mariann Gråik, Jinjjevaerie Sameby.

«Seminaret demonstrerte NIMs og Kontaktpunktets viktige rolle i å fremme dialog mellom bedrifter, offentlige myndigheter og samene om menneskerettighets spørsmål, samt gi råd og veiledning for å løse konflikter når de oppstår.»

Adele Matheson Mestad, direktør, NIM

På seminaret lanserte Kontaktpunktet samisk og norsk versjon av OECDs veileder for interessentdialog i utvinningssektoren

Representanter fra Sametinget, det samiske sivilsamfunnet, Jinjjevaerie Sameby, Fiettar reinbeitedistrikt, Protect Sápmi, Kvalsund kommune, og næringslivet ved Statkraft, SSVAB og Nussir deltok.

Kurser bedrifter for en ansvarlig fremtid

Hva er ansvarlig næringsliv og hva vil det si i praksis? Det får bedrifter lære om på Kontaktpunktets populære kurs i ansvarlig næringsliv og aktsomhetsvurderinger.

Kurset går over tre hele dager og passer for alle typer bedrifter med internasjonal virksomhet, uavhengig av sektor og størrelse.

Formålet med kurset er å hjelpe deltakerne med å komme i gang med eller forbedre arbeidet med risikokartlegging og håndtering av risiko i egen virksomhet og leverandørkjeder og hos forretningsforbindelser.

Kurset inneholder både teori og praksis. Deltakerne får kunnskap om rådende internasjonale standarder for ansvarlig næringsliv, som OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper, nødvendigheten av inter-sentdialog, og metoden aktsomhetsvurderinger. Deltakerne jobber aktivt med denne metoden gjennom Kontaktpunktets verktøy, ansvarlighetskompasset, med bistand fra eksterne veiledere. Inviterte bedrifter deler sine erfaringer og forteller om hvordan de jobber med ansvarlig næringsliv i praksis.

Kontaktpunktet holdt to kurs i 2019. Så langt har 61 bedrifter og mer enn 100 personer deltatt på Kontaktpunktets til sammen fem kurs.

På Kontaktpunktets kurs lærer bedrifter å kartlegge om deres virksomhet kan knyttes til skade på mennesker, samfunn og miljø.

«Kurset var meget nyttig og godt lagt opp av Kontaktpunktet. Kursarrangøren og de inviterte foredragsholderne ga oss god forståelse av OECDs retningslinjer og hvilke på-se ansvar som påhviler oss, også for våre leverandører. Videre fikk vi en grundig introduksjon til veilederen som gir gode råd for hvordan aktsomhetsvurderinger bør gjennomføres.»

*Knud Nørve,
styremedlem, Juralco AS*

«For et relativt nytt selskap som Aker Energy var kurset nyttig for å høre om hvordan andre selskaper jobber med strategisk risikostyring. Nettverket fra kurset kom godt med i gjennomføringen av vår første vesentlighetsanalyse til selskapets bærekraftstrategi: Vi søkte innspill fra finansielle aktører på kurset om hvordan de vurderer selskapers ESG-profil.»

*Brita Bergland,
CSR Advisor, Aker Energy AS*

«Kurset til Kontaktpunktet var både lærerikt og engasjerende med varierte og gode presentasjoner. Vi har lært mye om retningslinjene, fått et nytt nettverk og gode tips til hvordan vi kan jobbe videre med bærekraft i vår bedrift.»

*Kristina Hesjedal Schnell,
Risk Manager Norway, TechnipFMC*

Fagsamling for statlige eide selskaper

NFDs eierskapsavdeling, Kontaktpunktet, og Etisk handel Norge samarbeidet i 2019 om en fagsamling om ansvarlig næringsliv og aktsomhetsvurderinger for statlig eide bedrifter. Eierskapsavdelingen orienterte om at OECDs metode nå er en anbefalt standard for bedrifter for å opptre ansvarlig og gjennomføre risikobaserte aktsomhetsvurderinger. Deltakerne var 30–40 sentrale statseide selskap. Lederen av Kontaktpunktet Frode Elgesem ga en innføring i ansvarlig næringsliv og OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger. Det ble presentert konkrete eksempler fra et

selskap og erfaringsdeling mellom de ulike statseide selskapene. Representanter fra sivilsamfunnet deltok i en panelsamtale om hvordan sivilsamfunnet kan bidra i selskapers arbeid med aktsomhetsvurderinger og interessentdialog med for eksempel berørte grupper i lokalsamfunn.

Flytoget var et av selskapene som deltok, og som tok kontakt med Kontaktpunktet i etterkant for mer konkret veiledning rundt aktsomhetsvurderinger.

Frode Elgesem innleder om viktigheten av å bruke OECDs retningslinjer og gjøre gode aktsomhetsvurderinger.

«Fagsamlingen hos Nærings- og fiskeridepartementet skapte interesse og motivasjon for å innhente ytterligere innsikt i hva OECD legger i aktsomhetsvurderinger. Ved hjelp av veilederen utarbeidet av Kontaktpunktet for ansvarlig næringsliv, ble terskelen lav for gjennomføre aktsomhetsvurderinger i selskapet. Veilederen er av så god kvalitet, både pedagogisk og faglig, at jobben ble ganske enkel. For Flytoget førte prosessen til at det er utarbeidet retningslinjer for ansvarlighet, som forankres i ledelsen og styret. Retningslinjene blir en del av Flytogets virksomhetsstyring.»

Age Pedersen,
administrasjonssjef, Flytoget

Kontaktpunktets innføring i OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv ble presentert på fagsamling for statlig eide bedrifter.

Kontaktpunktets dialogmøte: alle må spille på lag

Kontaktpunktet inviterer årlig til dialogmøte i forbindelse med lansering av årsrapport. NHO, ForUM, IndustriALL og Cermaq ga verdifulle innspill til Kontaktpunktets arbeid.

Både NHO, Forum og Cermaq understreket betydningen av Kontaktpunktets veiledning for næringslivet og trakk fram innføringsveilederen for aktsomhetsvurderinger og Kontaktpunktets ansvarlighetskompass som gode verktøy. NHOs Katarina Sætersdal inviterte til tettere samarbeid med Kontaktpunktet, og understreket viktigheten av at Kontaktpunktet er tilstede på utreisemøter for næringslivsdelegasjoner. Samtidig etterlyste hun hva utenriksstasjonene kan bidra med av veiledning på ansvarlig næringsliv. Atle Høie fra IndustriAll la vekt på behovet for ansvarliggjøring av de store internasjonale virksomhetene. – Lønns- og arbeidsvilkårene blir verre jo lenger ned man kommer i leverandørkjeden. Det er en stor ansvarsfraskrivelse fra internasjonale virksomheter,

sa Høie. Han understreket at å respektere faglige rettigheter og sørge for at arbeiderne blir hørt gjennom kollektive forhandlinger er avgjørende for å sikre bedring av arbeidsforhold i leverandørkjeden. Ingrid Rostad fra ForUM var tydelig på at Kontaktpunktets klagemekanisme er en unik mulighet til å prøve en sak, og viktig som ris bak speilet.

Elgesem takket for innspill til Kontaktpunktets arbeid som særlig dreide seg om klageordningen, faglige rettigheter og leverandørkjeden, og Kontaktpunktets opplæring og kurs. Når det gjelder klageadgangen, er det viktig at den ikke oppleves som provoserende, sa Elgesem, og at Kontaktpunktet har tillit til å samle partene til forhandlingsbordet. Samtidig er det helt avgjørende for Retningslinjenes gjennomslag at det er en klageadgang og at denne brukes. Hovedtrekket ved klageordningen er dialog og mekling, og under behandlingen av en klagesak vil et viktig siktemål være å gi bistand til å gjøre selskap bedre.

Frode Elgesem takket for engasjement og innspill til Kontaktpunktets arbeid.

– Målet må være et best mulig næringsliv, ikke nødvendigvis flest mulig klagesaker, sa Katarina Sætersdal, NHO.

– Det er viktig at sivilsamfunnet har en plass rundt bordet sammen med næringslivet, og ikke bare i demonstrasjonstog utenfor, sa Ingrid Rostad fra ForUM.

– Man får ikke løst noen problemer hvis man ikke snakker med de som har skoa på og trækker i møkka, de ansatte må involveres, sa Atle Høie fra IndustriAll.

Marianne Hagen på NHOs Solamøte.

Regjeringen oppfordrer norsk næringsliv til å bruke veileder for aktsomhetsvurderinger

Statssekretær Marianne Hagen lanserte Kontaktpunktets praktiske innføring i OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv for NHOs medlemmer.

Hagen oppfordret alle næringsaktører og berørte parter til å bruke innføringsveilederen aktivt. Utenriksminister Ine Eriksen Søreide og næringsminister Torbjørn Røe Isaksen har skrevet forordet til den norske kortveilederen. De understreker at norske myndigheter forventer at norske selskap kjenner til og etterlever OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper og gjennomfører aktsomhetsvurderinger.

Heidi Furustøl, leder for Etisk Handel Norge, orienterer på frokostmøte hos Etisk handel Norge.

Lansering av Kontaktpunktets innføring i OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger

Etisk handel Norge inviterte sammen med Kontaktpunktet for ansvarlig næringsliv til en frokost-økt hvor Frode Elgesem ga deltakerne en praktisk innføring i hvordan næringslivet kan gjøre aktsomhetsvurderinger for å unngå å bidra til skader på mennesker, samfunn og miljø.

Mange norske bedrifter ønsker å opptre ansvarlig, men det kan være utfordrende i praksis. Kontaktpunktet har utarbeidet en kortfattet og praktisk innføring på norsk i OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger i samarbeid med sentrale norske aktører for å gjøre den relevant for alle typer bedrifter, sa Elgesem.

Jeanett Bergan (KLP), Monica Mee (Norsif), Heidi Furustøl (Etisk handel Norge) og Cathrine Halsaa (Kontaktpunktets sekretariat).

Investorer har økende fokus på ansvarlige investeringer

Norsk forum for ansvarlige og bærekraftige investeringer (Norsif) arrangerte seminar for finansnæringen, der Kontaktpunktet innledet om OECDs forventninger til en ansvarlig finansnæring.

– OECD lager gode verktøy, som er viktig å kjenne til for finansnæringen og som gir felles forståelse og språk for ansvarlig næringsliv, sa Monica Mee fra Norsif. KLP presenterte sitt arbeid med risikokartlegging og ESG-fokus på miljø og samfunnsmessige faktorer, samt eierskapsstyring – og hvordan de bruker OECDs metoder for aktsomhetsvurderinger i sitt arbeid.

Sekretariatsmedlem Bente Follestad Bakken innleder om aktsomhetsvurderinger som metode på HR Norge sitt medlemsmøte i Ålesund i september.

Samfunnsansvar som del av personalfunksjonen

Kontaktpunktet innledet om OECDs retningslinjer og aktsomhetsvurderinger på HR Norge sitt medlemsmøte i Ålesund. Både Kongsberg gruppen, Sparebanken Møre og Ålesund kommune delte sine erfaringer om hvordan de definerer sin rolle, og hvordan de setter seg mål og arbeider med samfunnsansvar. Kontaktpunktet viste hvordan OECDs retningslinjer har relevans for HR-funksjonen ved å eksemplifisere hvordan ansvarlig næringsliv og respekt for menneskerettigheter kan integreres i virksomhetens ulike forretningsområder. En rekke forskningsrapporter, deriblant Academic Work sin arbeidsmarkedsrapport, viser at unge nyutdannede mener at samfunnsansvar er viktigere enn hva tidligere generasjoner har gjort. Bærekraft, arbeidsmiljø og karrieremuligheter står øverst på ønskelisten. Dette betyr at for å tiltrekke seg kvalifiserte toppkandidater, bør virksomheter være tydelige på at de jobber med ansvarlig næringsliv.

Alle i sekretariatet (f. v.): Rina Narayanan Narasimhan, Cathrine Halsaa, Bente Follestad Bakken og Åse Sand.

Seminar og arrangement for å fremme OECDs retningslinjer

Kontaktpunktet og sekretariatet driver utstrakt informasjonsvirksomhet gjennom året for å fremme ansvarlig næringsliv og kontaktpunktordningen på seminarer, konferanser, møter og stand. Kontaktpunktet har i 2019 organisert ni arrangement alene eller sammen med andre. Fokus har vært på ansvarlig næringsliv og aktsomhetsvurderinger, urfolks rettigheter samt arrangement for kunnskapsoverføring mellom det norske Kontaktpunktet og de nordiske Kontaktpunktene.

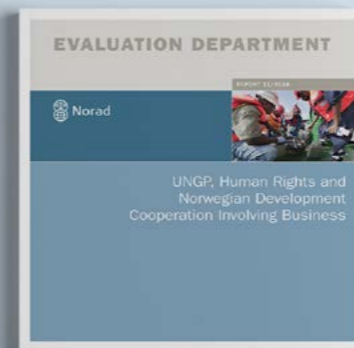
Kontaktpunktet holdt innledninger på seksten arrangement i regi av andre. Fokus på ansvarlig næringsliv, aktsomhetsvurderinger og FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter har vært tilbakevendende tematikk. I snitt har det vært femten til tjue deltakere fra både sivilsamfunn, næringsliv akademia og myndigheter tilstede på disse arrangementene.

«SheDil» – nytt verktøy med fokus på kjønn i aktsomhetsprosessen

Forum for kvinner og utviklingsspørsmål (FOKUS) har utviklet et digitalt verktøy for kjønnsperspektiv i aktsomhetsvurderinger. Verktøyet kalles «SheDil». Kjønnsperspektivet er integrert i OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv og i de fleste av OECDs sektorveiledere. Veilederne eksemplifiserer hvordan kjønnsdimensjonen kan integreres i aktsomhetsvurderinger.

Sekretariatet deltok på demonstrasjon og en pilotansering av verktøyet, sammen med en rekke andre inviterte aktører, deriblant Hydro. Kontaktpunktet ønsket det nye verktøyet velkommen og har gitt tilbakemeldinger på piloten, slik at det enda bedre tilpasses OECDs metode for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv.

Kontaktpunktet har gitt faglig bistand til UD for oppfølging av UNGP i utviklingssamarbeid som involverer næringsliv.

Styrket rådgiving til næringslivet på norske utestasjoner

Næringslivet etterlyser gode råd fra norske utestasjoner om risikovurderinger og ansvarlig næringsliv. Norad gjennomførte i 2018 en evaluering av menneskerettigheter og norsk utviklingssamarbeid som involverer næringsliv. Evalueringen anbefalte å styrke systemer, kompetanse og ressurser og å konkretisere forventninger og plassere ansvar for å gjennomføre UNGP i utviklingssamarbeid som involverer næringsliv. Utenriksdepartementet utarbeidet i 2019 en oppfølgingsplan for anbefalingene i evalueringen. En del av oppfølgingen er blant annet å styrke utenriktjenestens kompetanse innen ansvarlig næringsliv og veiledning av norske selskaper i våre samarbeidsland, bl.a. gjennom utviklingen av et e-læringskurs.

Foto: Isabelle Hugøy

Fra venstre: Ruth Astrid Sæter (møteleder), Prof. Ståle Knudsen (UiB), Janis Kanavin (tidligere UD), Martin Norman (Greenpeace), Frode Elgesem og Morten Mikkelsen (Equinor).

Søkelys på norske energibedrifter og samfunnsansvar i utlandet

Energethics-gruppen ved Universitetet i Bergen har forsket på hvordan norske bedrifter håndterer samfunnsansvar i utlandet, og dilemmaer knyttet til fokus på bærekraft og verdiskapning. Dette var utgangspunkt for to panelsamtaler i Bergen og Oslo i regi av forskergruppen. Tre caser som involverer Statkraft, Equinor og DNO ble presentert.

Kontaktpunktet viste til at den nye eierskapsmeldingen er tydelig på at norske selskap skal være ledende i å opptre ansvarlig og at det er en forutsetning for å drive lønnsomt over tid.

2

Behandling av klagesaker

OECDs kontaktpunktordning gir enkeltindivider, lokalsamfunn og organisasjoner et sted å klage når de mener flernasjonale selskaper har påvirket mennesker, samfunn og miljø negativt. Det gjør OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper unike. Ingen andre internasjonale instrumenter har en tilsvarende klageordning.

Kontaktpunktet for ansvarlig næringsliv behandler klager mot norske selskaper, der det er påstand om manglende etterlevelse av OECDs retningslinjer.

Klageprosessen er ikke-rettslig. Kontaktpunktet tilbyr veiledning, dialog og mekling mellom partene, og målet er å komme frem til en felles løsning. Saksbehandlingen skal være upartisk, forutsigbar, rettferdig og i tråd med retningslinjene.

Den dagen du tror du har alt på stell, så flyr risikoen i været. Vi må alltid være på alerten.

Beate Ekeløve-Slydal, politisk rådgiver, Amnesty Norge, medlem av Kontaktpunktet

Kontaktpunktet – en usynlig ressurs?

Kontaktpunktet for ansvarlig næringsliv har bare behandlet tolv klagesaker siden 2009. Årsaken er at sivilsamfunnet i for liten grad benytter klagemuligheten. Det ønsker Kontaktpunktets nyeste medlem å gjøre noe med.

TEKST: Marianne Alfsen, Felix Media.

– Vi må være mer fremoverlente! Vi må tenke utenfor boksen og gå utenfor komfortsonen!

I over to tiår har Ekeløve-Slydal snakket med utestemme til næringslivet om ansvarlighet, som politisk rådgiver for Amnesty i Norge. I 2019 ble hun medlem i Kontaktpunktet. Nå vil hun bruke sin erfaring fra en vokal lobbyorganisasjon, til å gjøre Kontaktpunktet, retningslinjene og klagemekanismen mer synlige.

– Alle som har jobbet med kommunikasjon og påvirkning vet at om du ikke når ut med budskapet ditt, så hjelper det lite at du er knakende god på det du gjør, sier Ekeløve-Slydal.

En ressurs å regne med

Det er ikke et mål i seg selv å få flere klagesaker. Men det er et mål at flere skal kjenne til klagemekanismen – og faktisk benytte den når det er nødvendig.

– Klageordningen er en unik mulighet for sivilsamfunnet til å rette søkelyset mot selskaper de mener bryter menneskerettigheter, mener Ekeløve-Slydal, og påpeker styrken som ligger i at de kan sette seg rundt et bord å snakke med motparten.

Ekeløve-Slydal tror også selskaper, myndigheter og sivilsamfunn trenger mer kunnskap om hvilken ressurs Kontaktpunktet faktisk er:

– Vi sitter med ekspertise om hva det vil si å ivareta sitt samfunnsansvar, og ikke minst hvordan å gjøre det, sier hun, og trekker frem Kontaktpunktets innføringsveileder for aktsomhetsvurderinger som et godt og konkret hjelpemiddel.

Utestasjonenes rolle

Beate Ekeløve-Slydal mener de norske utestasjonene kan ta en sterkere rolle.

– En av de viktigste oppgavene norske ambassader har, er å bistå norsk næringsliv i utlandet. De må ta en mer aktiv rolle i å fremme OECDs retningslinjer. De må også bevisstgjøre sivilsamfunnet om

klageretten og Kontaktpunktet sin rolle, dersom de mener norske bedrifter påvirker mennesker, samfunn og miljø negativt, sier Ekeløve-Slydal.

Hun påpeker at sivilsamfunnet lokalt er viktige medspillere når norske myndigheter ønsker å sikre at norsk næringsliv opptrer aktsomt i utlandet.

Konsekvenser for selskapene

– Det sterkeste maktmiddelet Kontaktpunktet har i dag, er å avgi en uttalelse. Næringslivet og myndigheter må minnes på Kontaktpunktets relevans. Mannen i gata må få se at noen følger med, sier Ekeløve-Slydal.

Andre reaksjoner

Selv om Kontaktpunktet ikke har sanksjonsmuligheter, kan andre aktører velge å la brudd på OECDs retningslinjer få følger.

– Det bør for eksempel ikke være en selvfølge at innklagede selskaper, som har brutt retningslinjene, får være med i norske myndigheters næringslivsdelegasjoner til utlandet, eller får motta offentlige tilskudd. Og det bør være et krav om at selskaper som skal få nytte godt av disse privilegiene må gjøre aktsomhetsvurderinger, foreslår Ekeløve-Slydal.

Dette er i tråd med anbefalingene til FNs arbeidsgruppe for næringsliv og menneskerettigheter.

Sterkere juridisk forankring?

OECDs retningslinjer, UN Global Compact, FNs veiledende prinsipper – alle er ordninger som per i dag er frivillige. Nå er det prosesser på gang i flere europeiske land for å rettsliggjøre selskapenes ansvar for å respektere menneskerettigheter og miljø, inkludert i Norge.

– Norges handlingsplan for oppfølging av FNs veiledende prinsipper fra 2015, snakker bare om hva næringslivet anbefales og oppfordres til å gjøre. Kontaktpunktet mener det er behov for en ny handlingsplan, sier Ekeløve-Slydal.

Hun legger til at det er gledelig at Etikkinformasjonsutvalget har foreslått en aktsomhetslov for norske selskaper.

– Alt dette gjør ikke Kontaktpunktet mindre viktig. Tvert imot, sier Ekeløve-Slydal, og avslutter:

– Den dagen du tror du har alt på stell, så flyr risikoen i været. Vi må alltid være på alerten.

Klagesaker i Kontaktpunktet

Kontaktpunktet mottok i 2019 to nye klagesaker som er under behandling. De er foreløpig ikke kommet frem til første vurdering i Kontaktpunktet.

Klagesak Industri Energi – DNO II

Kontaktpunktet avsluttet behandlingen av klagesak II fra fagforbundet Industri Energi mot DNO ASA med en slutterklæring fordi DNO avsto å delta i megling. Saken gjaldt en klage fra Industri Energi der de hevdet at DNO ikke har overholdt jemenittisk rett om lønns- og arbeidsvilkår for tidligere ansatte i Jemen. Videre gjaldt saken at selskapet hadde overholdt mindre gunstige standarder for arbeidsforhold enn de som var fulgt av tilsvarende arbeidsgivere. Industri Energi hevdet at dette er i strid med anbefalingene i OECDs retningslinjer. Kontaktpunktet har ikke funnet at DNO ASA har opptrådd i strid med OECDs retningslinjer.

Kontaktpunktet anbefalte at DNO i fremtiden:

- deltar i prosessen for Kontaktpunktet med størst mulig åpenhet, for å vise at selskapet fullt ut respekterer kontaktpunktordningens klagemekanisme som er en sentral del av OECDs retningslinjer.
- bestreber seg på å identifisere og kartlegge hvilke standarder for arbeidsforhold som overholdes av sammenliknbare arbeidsgivere i vertslandene selskapet opererer i, og at selskapet anvender slike standarder i tråd med Retningslinjene kapittel V punkt 4 bokstav a).
- fortsetter å forsøke å finne løsninger med enhver tidligere jemenittisk arbeidstaker som tar kontakt i god tro for å motta det de er berettiget til i henhold til jemenittisk rett.

Frode Elgesem deltok ikke i behandlingen av denne saken. Tidligere kontaktpunktsleder og jusprofessor Ola Mestad ledet behandlingen av saken.

Foto: DNO Yemen Union

De fire stadiene i Kontaktpunktets klagebehandling

Tre internasjonale klagesaker fra 2019 som er verdt å merke seg

Kontaktpunktene samarbeider om å utveksle informasjon om behandling av klagesaker. Stadig oftere angår en klagesak kontaktpunkt i flere land. Norges kontaktpunkt holder seg orientert om klagesaker behandlet i andre lands kontaktpunkt, for å være oppdatert på hvordan tema i OECDs retningslinjer håndteres og bidrar til like krav og anbefalinger til hvordan selskap

bør operere for å opptre ansvarlig og etterleve Retningslinjene. Under følger eksempler på tre klagesaker fra 2019 som har tatt opp tema knyttet til hvordan selskap bør håndtere urfolks rettigheter og klimaspørsmål, samt en sak som har vist at Retningslinjene også kan angå globale sammenslutninger og organisasjoner.

Sveits

Kontaktpunktet i Sveits har i 2019 ferdigstilt en klagesak fra Society for Threatened Peoples mot Credit Suisse for ikke å respektere urfolks rettigheter i et omstridt oljerørledningsprosjekt i Nord-Dakota i USA. Et resultat av meklingsprosessen er at Credit Suisse vil integrere prinsippet om fritt og informert forhåndssamtykke (FPIC) for urfolk i sine interne retningslinjer for utvinningsprosjekter. Det innebærer at Credit Suisses kunder og forretningsforbindelser må dokumentere at de opptre i tråd med FPIC.

Nederland

Klimaspørsmål og Parisavtalen har for første gang vært tema i behandlingen av en klagesak i et kontaktpunkt, i dette tilfellet i Nederland. Saken var en klage fra Oxfam Novib, Greenpeace Netherlands, BankTrack, Friends of the Earth Netherlands mot den globale finansinstitusjonen ING. Det nederlandske kontaktpunktet uttaler i sin slutterklæring at ING og andre kommersielle banker må bestrebe seg på å formulere konkrete klimamål for sine finanstjenester, i tråd med internasjonale klimapliktelser slik som Parisavtalen.

Storbritannia

Kontaktpunktet i Storbritannia tok i 2019 en klagesak til behandling som gjelder Bonsucro, en medlemsorganisasjon som sertifiserer bærekraftig sukkerrørproduksjon. Organisasjonene Inclusive Development International, Equitable Cambodia og Cambodian League for the Promotion and Defense of Human Rights hevder at et sentralt medlem av Bonsucro har bidratt til tvangsflytting av 700 familier i Kambodsja og at Bonsucro ikke har gjort tilstrekkelige aktsomhetsvurderinger ved vurdering av medlemskap. Saken er under behandling.

3

Samarbeid internasjonalt med OECD sentralt og med andre OECD-kontaktpunkt

Den tredje hovedoppgaven til Kontaktpunktet er å samarbeide og dele beste praksis med OECD og de 49 kontaktpunktene i andre land. Det er avgjørende for tilliten til kontaktpunktordningen at flernasjonale selskaper møter like krav og forventninger, uansett hvilket OECD-land de har røtter i. Kontaktpunktene har imidlertid ulik organisering, ressurstilgang og status som utfordrer det prinsippet.

– I løpet av det neste tiåret vil jeg at alle kontaktpunkt skal tilby en lett tilgjengelig og velfungerende klagemekanisme, som et forum for dialog og mekling, hvor målet er å finne løsninger. Det er ikke et spørsmål om kapasitet, men om politisk vilje.

Christine Kaufmann, leder, OECDs arbeidsgruppe for ansvarlig næringsliv

Relevant for fremtiden

OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv er et fleksibelt og praktisk instrument, som har holdt tritt med en verden i endring og stadig nye krav.

Tekst: Marianne Alfsen, Felix Media.

– Du finner igjen alt som utfordrer våre liv og samfunn i dag i retningslinjene: klima og miljø, arbeidstakerrettigheter, korrupsjon, menneskerettigheter, skatt. De har tatt opp i seg alle aspekter ved ansvarlig næringsvirksomhet. Det er en stor fordel ved OECDs retningslinjer, sier Christine Kaufmann.

I 2019 ble hun leder for OECDs arbeidsgruppe for ansvarlig næringsliv. Arbeidsgruppen har ansvaret for å sikre at Retningslinjene og de nasjonale kontaktpunktene i 49 land og den unike klageordningen de administrerer, fortsatt har relevans.

OECDs medlemsland vedtok de første Retningslinjene i 1976, i en tid da det var vanskeligere å oppnå enighet om disse temaene. Over tid har Retningslinjene blitt utvidet til å omfatte alle områder som berøres i skjæringspunktet mellom næringslivet og samfunnet.

Endringene er svar på en verden der grenser viskes ut og næringslivet i stadig større grad opererer globalt. Retningslinjene ble sist revidert i 2011. Et kapittel om menneskerettigheter ble lagt til, for å samordne dem med FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP).

Forut for sin tid

Lakmustesten for Retningslinjenes evne til å holde tritt med samfunnsutviklingen kom i 2016, da FN vedtok de nye bærekraftsmålene. Retningslinjene bestod testen, og viste at de faktisk var forut for sin tid.

– Retningslinjene omhandler virksomhetens ansvarlighet i bred forstand. At de ikke bare skal unngå å gjøre skade, men faktisk bidra til samfunnet, sier Kaufmann.

Og det passer som hånd i hanske med FNs bærekraftsmål.

– Vi fant en parallell til hvert eneste bærekraftsmål i våre retningslinjer, fortsetter Kaufmann, og legger til:

– Et næringsliv som opptrer ansvarlig er den beste måten å bidra til å nå bærekraftsmålene på.

Foto: Jarl Ornestad/OSS

Et praktisk verktøy

– Det stopper ikke med en delt visjon om at næringslivet skal bidra til samfunnet. Retningslinjene konkretiserer hva denne visjonen faktisk innebærer, og gir den liv. Og gjennom kontaktpunktene får berørte parter en stemme. Det gjør OECDs retningslinjer unike, mener Kaufmann.

Operasjonaliseringen av Retningslinjene, blant annet gjennom en ny OECD-veileder for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv i 2018, er et resultat av kontinuerlig samarbeid mellom næringslivet, fagforeninger, sivilsamfunn og myndigheter. Alt springer ut fra at partene kommer til enighet gjennom flerpartsprosesser. Det er en av nøklene til suksessen, ifølge Kaufmann.

I tillegg påpeker hun at aktsomhetsveilederen er skrevet på et språk som er forståelig på mellomledernivå – for det er der de viktigste avgjørelsene tas.

– OECDs arbeidsgruppe for ansvarlig næringsliv vil virkelig leve opp til OECDs løfte om å skape bedre politikk for bedre liv. Og vi har ordningene vi trenger for å gjøre det – de nasjonale kontaktpunktene for ansvarlig næringsliv, påpeker Kaufmann.

Et spørsmål om vilje

Alle de 49 landene som er tilsluttet Retningslinjene har også et kontaktpunkt. Deres jobb er å fremme Retningslinjene og behandle klagesaker. I 2020 fyller de 20 år.

– Klagemekanismen er langt bedre kjent i dag enn for et par tiår siden. Men vi har fortsatt en lang vei å gå, mener Kaufmann.

Hun innrømmer at det er store forskjeller i kvalitet og status for kontaktpunktene, og også mellom deres praksis i behandlingen av klagesaker. Det må tas tak i.

– Jeg er optimist av natur, sier Kaufmann, og avslutter:

– I det neste tiåret vil jeg at alle kontaktpunkt skal tilby en lett tilgjengelig og velfungerende klagemekanisme, som utgjør et forum for å finne gode løsninger gjennom dialog og mekling. Det er ikke et spørsmål om kapasitet, men om politisk vilje.

Foto: Per Kristian Lie LøweKonsis

Kontaktpunktene i Latvia, Litauen, Norge, Sverige, Danmark, Finland og Island samt OECD-sekretariatet møttes i Oslo for nettverksseminar.

Nordisk-baltiske kontaktpunkt trapper opp innsats for ansvarlig næringsliv

Erfaringsdeling og eksempler på beste praksis er viktig for å styrke kontaktpunktordningen. Nordiske og baltiske kontaktpunkt møtes jevnlig i et etablert nettverk for dette.

Gruppen har etablert seg som et tillitsbasert forum for utveksling av konkrete problemstillinger, som hvordan best gi råd til næringslivet om aktsomhetsvurderinger, samt konkrete metoder for å bidra til vellykket håndtering av klagesaker.

Eksterne eksperter delte erfaringer fra arbeid med ansvarlighet i finans- og tekstilsektoren. DNB, Norsif

og danske MP Pension ga eksempler på hvordan OECDs veileder for finansnæringen innarbeides i stegvise tiltak for å identifisere og håndtere risiko for negativ effekt. Pierre Robert Group redegjorde for sine tiltak for å kartlegge og håndtere risiko i tekstilproduksjon. LO innledet om utfordringer for faglige rettigheter i Norden og Baltikum, mens Forum for utvikling og miljø fortalte om hvordan sivilsamfunnet kan bidra med veiledning til næringslivet. Myndighetenes sterke støtte til Kontaktpunktets arbeid er svært verdifullt i arbeidet for ansvarlig næringsliv, sa Frode Elgesem, leder for Kontaktpunktet, til statssekretær Marianne Hagen.

De nasjonale kontaktpunktene i de nordiske og baltiske land har en viktig oppgave med å fremme ansvarlig næringsliv og sørge for likebehandling i veiledning og håndtering av klagesaker, sa statssekretær Marianne Hagen da hun åpnet det andre nettverksseminaret for de nordisk-baltiske kontaktpunktene i Oslo 20.-21. mai.

Foto: Per Kristian Lie LøweKonsis

Gruppearbeid om gode rutiner for behandling av klagesaker: Barbara Bijelic fra OECD, Cecilie Meciah Haugen Ngwenya og Linda Nielsen fra Danmarks kontaktpunkt, Henning Kloster-Jensen, Norges utenriksdepartement, Cathrine Halsaa, Norges kontaktpunkt, Jakob Kiefer, Sveriges Utenriksdepartement.

Kontaktpunktet i samarbeid med Dutch Agreement on Sustainable Garments and Textile og Norwegian Fashion Hub arrangerte egen workshop under OECDs forum for en ansvarlig tekstil- og skobransje. Cathrine Dehli, kontaktpunktmedlem, Elin Kathrine Saunes, Manager Norwegian Fashion Hub, Fleur Meerman, Senior Policy Advisor, SER og Bente Follstad Bakken, sekretariatet til Kontaktpunktet.

OECD-forum i Paris for en ansvarlig tekstil- og skobransje

Hvordan kan små- og mellomstore selskap arbeide med å prioritere risiko i leverandørkjeden?

Dette var tema for et sidearrangement som Kontaktpunktet var medarrangør for, på OECDs årlige forum for en ansvarlig tekstil- og skobransje, i samarbeid med Norwegian Fashion Hub og det nederlandske bærekraftsinitiativet Dutch Agreement on Sustainable Garments and Textile. Sidearrangementet var en workshop hvor det ble diskutert hvordan små og mellomstore bedrifter kan gjøre bedre aktsomhetsvurderinger, med utgangspunkt i en liten nederlandsk tekstilbedrift som konkret case. Bedriften fortalte om hvordan den hadde kommet i gang med risikokartlegging og at dette arbeidet hadde avdekket flere typer alvorlig risiko i leverandørkjeden. Deltakerne på workshopen drøftet hvordan selskapet

skulle prioritere håndteringen av disse, sett i lys av alvorlighetsgraden og omfanget av risikoen.

Ansvarlig innkjøpspraksis, kjemikaliehåndtering, investeringer i fremvoksende markeder og dilemmaer knyttet til kjønnsperspektiv var bare noen av en rekke sentrale temaer.

Hovedbudskapet fra forumet for tekstil- og skobransjen var tydelig: Et effektivt og ambisiøst internasjonalt samarbeid, med fokus på aktsomhetsvurderinger, vil bidra til å heve levestandard og muligheter for den enkelte i den globale leverandørkjeden.

Mer enn 40 land var representert på forumet, som samlet over 400 erfarne deltakere fra næringsliv, sivilt samfunn, arbeidstakerorganisasjoner og myndigheter.

FN-forum: oppfordrer stater til å ta lederskap for at næringslivet respekterer menneskerettighetene

Hovedtema på FNs forum for næringsliv og menneskerettigheter i 2019 var behovet for at myndigheter trapper opp innsatsen for et ansvarlig næringsliv og sørger for at næringslivet respekterer menneskerettighetene og gjennomfører UNGP. Telenor, Hydro og Equinor deltok i paneldebatter på forumet, som samler flere tusen deltakere hvert år i Genève.

Frode Elgesem, leder av Kontaktpunktet, innledet om OECDs arbeid for ansvarlig næringsliv på frokostmøte for den store norske delegasjonen av tilreisende. Statssekretær Marianne Hagen deltok i paneldiskusjon om hvordan man kan beskytte og forhindre angrep på menneskerettighetsforvarere relatert til næringsvirksomhet.

OECD-forum for ansvarlig næringsliv for første gang i Asia

OECDs årlige Global Forum on Responsible Business Conduct samler interessenter fra næringsliv, fagforeninger, sivilsamfunn og akademia for å debattere globale utfordringer relatert til ansvarlig næringsliv. I 2019 ble forumet holdt i Bangkok med mer enn 700 deltakere fra 42 land. Dette var et av de største arrangementene på ansvarlig næringsliv i Asia dette året. Blant tema som ble tatt opp var migrantarbeidere, kjønnsperspektiv i globale leverandørkjeder, anstendig arbeid, handels- og investeringsavtaler.

Bærekraftsmålene

De 17 bærekraftsmålene er ambisiøse og har blant annet som mål å utrydde alle former for fattigdom og bekjempe klimaendringene. Målene kan ikke nås uten næringslivets bidrag og privat kapital. Ansvarlig opptreden av næringslivsaktører er både et viktig ledd i oppfyllelsen av enkelte av målene og grunnleggende for å oppnå helheten. OECDs retningslinjer uttrykker grunnkrav til ansvarlig næringsliv som er en forutsetning for at FNs bærekraftsmål kan nås.

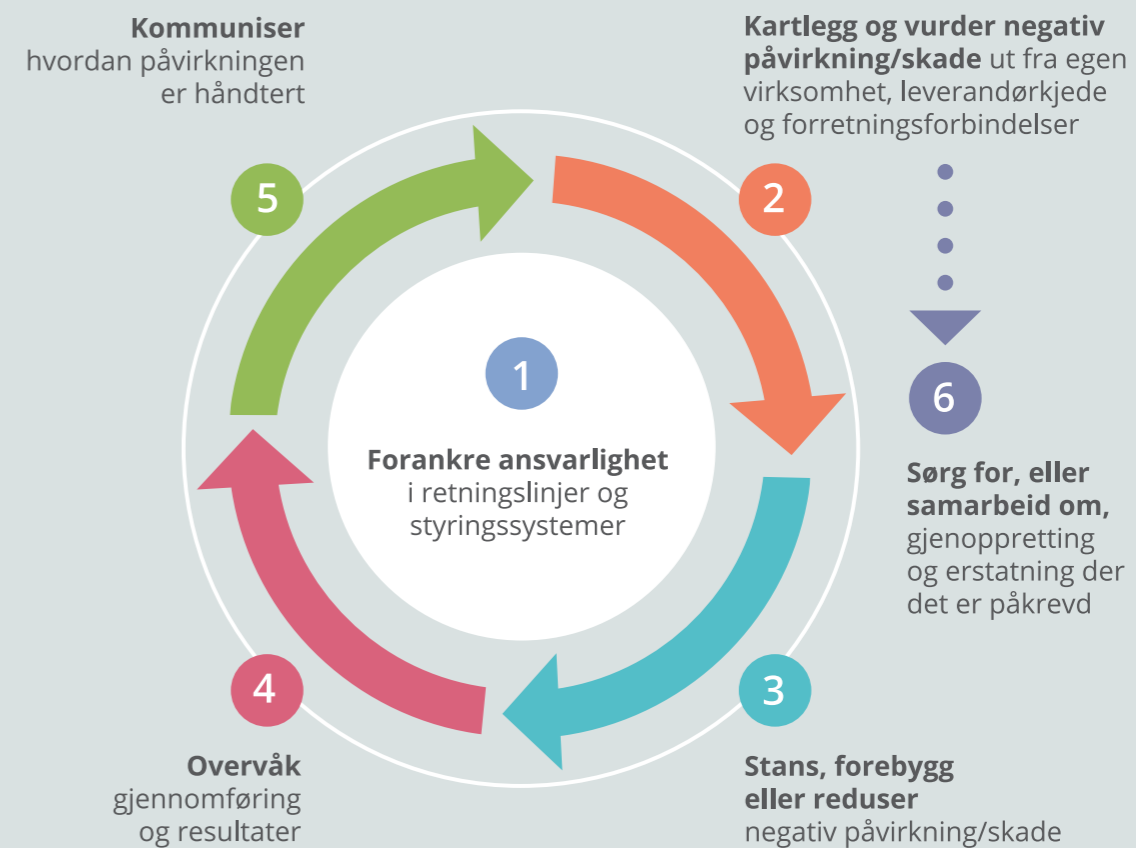
Regnskap 2019 for Kontaktpunktet

Kontaktpunktets budsjett har i hovedsak gått til honorar til medlemmene i Kontaktpunktet, ansatte i sekretariatet (to fast ansatte og 1,5 midlertidig). Øvrige midler går til håndtering av klagesaker, utarbeidelse av informasjons- og kursmateriell og faglig bistand.

Alle beløp er i NOK

	2019 FORBRUK
Honorar medlemmer Kontaktpunktet	407 500
Lønn sekretariatet	3 140 000
Reiser	179 000
Ekstern konsulentbistand	536 000
IKT, diverse kontor og trykksaker	67 000
Informasjonsvirksomhet, kurs og møter	516 000
Oversettelser	155 000
Totalt	5 000 500

Aktsomhetsmodellen

Modellen illustrerer aktsomhetsvurderinger som en kontinuerlig prosess gjennom hele virksomhetens levetid.

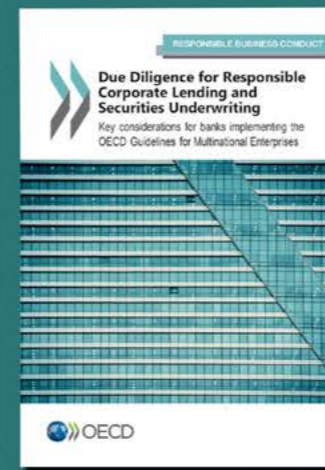
OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper forventer at selskap gjennomfører aktsomhetsvurderinger. Målet er å kartlegge om selskap bidrar til risiko på mennesker, samfunn og miljø, og hvordan skade og negativ effekt håndteres, følges opp og kommuniseres utad. Selskap skal se på risiko forårsaket både av egen virksomhet og gjennom forretningsforbindelser eller i leverandørkjeden.

OECDs sektorveiledere er nyttige verktøy for bedrifter

OECD har utarbeidet sektorveiledere som gir konkrete og praktiske råd tilpasset ulike bransjer. Veilederne er unike i kraft av at de er anbefalinger fra myndigheter og utarbeidet i samarbeid med sentrale næringslivsaktører innen hver bransje. Veilederne legger vekt på interessentdialog og har også et særlig kjønnsperspektiv. Det er krevende for bedrifter å sette seg inn i hvilke forventninger som ligger i OECDs retningslinjer, og disse veilederne gir nyttige eksempler og råd. Kontaktpunktet fremmer veilederne seminarer og kurs og har oversatt tekstilveilederen i sin helhet til norsk og laget norsk kortversjon av denne. OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv er også oversatt i sin helhet til norsk, samt at det er oversatt og laget en norsk innføring til denne veilederen. OECDs veileder for god interessentdialog er oversatt fra engelsk til norsk og samisk.

OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv, samt norsk innføring.

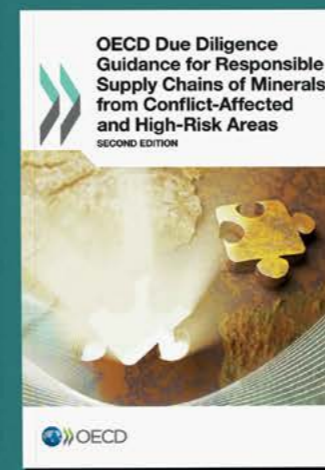
OECDs veileder for finanssektoren - bankers utlånsvirksomhet

OECDs veileder for finanssektoren - institusjonelle investorer

OECDs veileder for sko- og klesbransjen

OECDs veileder for ansvarlige leverandørkjeder for konfliktmineraler

OECDs veileder for ansvarlige leverandørkjeder i landbruks- og matvaresektoren

OECDs veileder for god interessentdialog med berørte parter i utvinningssektoren

I 2020 er kontaktpunktordningen 20 år. I viktige saker har ordningen gitt bemerkelsesverdige resultater. I årene fremover kan kontaktpunktene bidra vesentlig til at stadig flere virksomheter opptrer ansvarlig, og dermed være en viktig mekanisme for å unngå skade på mennesker, natur og klima – og dermed til å nå bærekraftsmålene

Frode Elgesem, leder av Kontaktpunktet

KONTAKT OSS
Kontaktpunktet
for ansvarlig næringsliv
Postboks 8114 Dep
N-0032 Oslo, Norge
www.ansvarlignæringsliv.no

OECDs RETNINGSLINJER
FOR FLERNASJONALE
SELSKAPER

NORGES KONTAKTPUNKT
FOR ANSVARLIG
NÆRINGSLIV